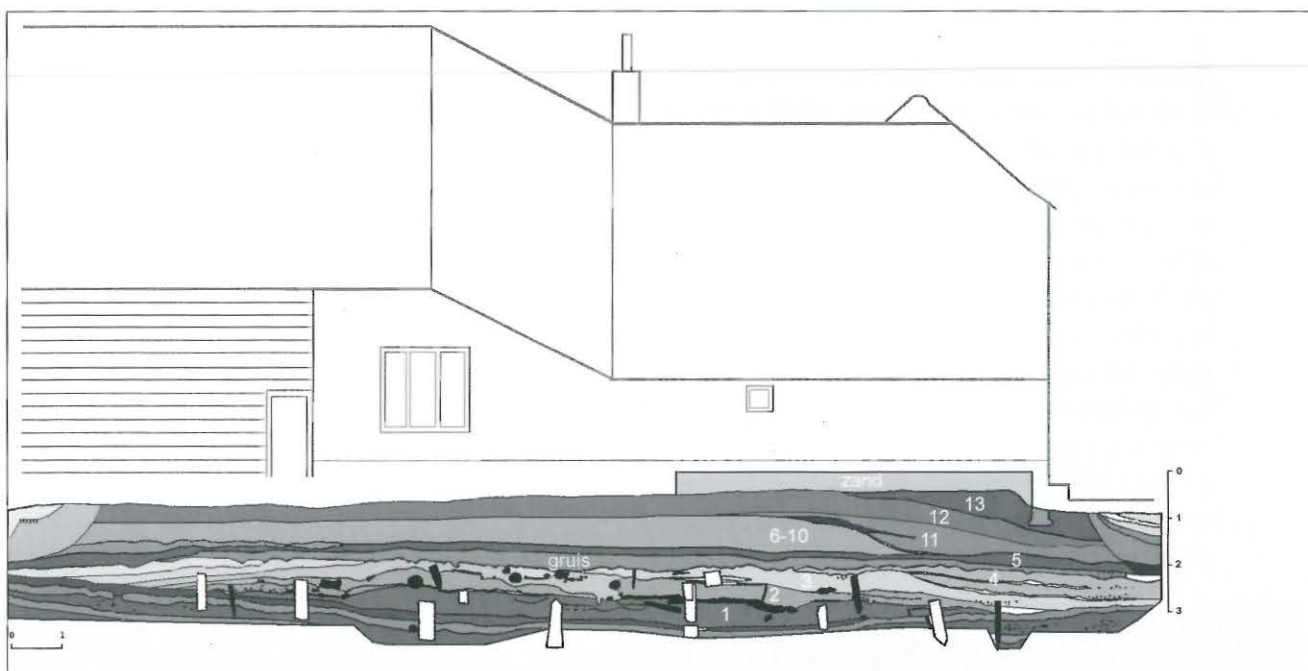

Ophogingen.

rels aan. Alles wijst erop dat men afrekent met de oude manier van bouwen en funderen. Ingegraven palen komen we niet meer tegen en daarom denken we dat vanaf dat moment voor het eerst ankerbalkgebinten op poeren zijn toegepast. De gewenste stijfheid verkreeg men nu met een binnenschoor bovenin de stijlconstructie, waarmee men niet meer afhankelijk was van steeds weer verzakkende grondschoren. Bij ophoging of verzakking kon het gebint betrekkelijk gemakkelijk mee worden opgehoogd.

Deze vooruitgang in de technologie van de boerderijbouw hangt ook samen met de conjunctuurverbetering in de 13^e eeuw. Door de bevolkingsgroei en de opkomst van de steden ontstond er een echte markt voor agrarische producten. De vooruitgang blijkt ook uit andere zaken, bijvoorbeeld de betere klei waarmee boerderij en erf in de tweede helft van de 13^e en de eerste helft van de 14^e eeuw minstens vijf maal werd opgehoogd (6-10).

Midden in het voorhuis stookte men toen nog een open haardvuur, getuige de houtskoollaagjes tussen de ophogingen.

In de 14^e eeuw is de woonheuvel aan de voorzijde verlengd voor waarschijnlijk een verbouwing of uitbreiding aan het voorhuis (11). Leembrokjes komen we daar dan niet meer tegen, maar het aantal gevonden nagels neemt toe, waaruit we af leiden dat gevels en wanden in het voorhuis dan niet meer beleemd zijn, maar betimmerd. Ook zijn er kleine aanwijzingen voor het gebruik van daktegels en glasvensters.

In de loop van de 15^e eeuw is de laatste algehele kleiophoging (12) aangebracht. Vervolgens kwam in de tweede helft van de

15^e eeuw tot begin 16^e eeuw de versterking in het voorhuis op gang met de aanleg van een gemetselde boogkelder, een haard met kaarsnissen en waarschijnlijk ook de brandmuur (13).

Op zijn vroegst eind 16^e eeuw werd voor het eerst de voorgevel in baksteen opgetrokken, parallel aan de Graafstroom en dus afwijkend van de oorspronkelijke boerderijrichting, waardoor in de binnenmuren van het voorhuis een opvallende knik ontstond. Als gevolg van de versterking werd de woonheuvel vanaf de 16^e eeuw niet meer opgehoogd.

Noodzakelijke verhogingen werden toen in het gebouw zelf uitgevoerd met een opkamer, hooitil, waterzolder en een verhoogd (kameel)dak.

Daarmee is de archeoloog uitgepraat en is het woord aan de bouwhistoricus die het verhaal van de boerderij verder kan doortrekken naar onze tijd.

En dát is uniek, want nergens anders vinden we in ons land op één plaats de sporen van wonen en werken over een zo lange aaneengesloten periode bij elkaar.

Boerderijen op woonheuvels zijn daarom te beschouwen als Nederlandse cultuurmonumenten van de eerste orde die alle bescherming verdienen. Gezien de huidige bouwdynamiek op het platteland hebben zij die bescherming ook hard nodig!

Bijdrage : Archeologische Werkgemeenschap Nederland
Afdeling Lek- en Merwestreek.

Tekst : T. Koorevaar.

Illustraties : T. Koorevaar.

STOEPEN EN STOEPWERK

Rond 1900 was bij elk erf, groot of klein, aan de waterkant wel een stoep of stoephok te vinden die het scheppen van water en het schoonmaken van eet- of melkgerei vergemakkelijkte. De stoepen hadden in verband met de wisselende waterstanden dikwijls meerdere stappen.

Het werk op de stoepen en bij de vatenbanken gebeurde in weer en wind. In de zomer was het werken op zo'n open stoep nog niet zo slecht. Maar bij regen, wind, hagel en sneeuw was het langdurig schrobben, schuren en spoelen minder aantrekkelijk. Als het water was dichtgevroren werd er een bijt gehakt. Natte handen koelden snel af en werden bijna gevoelloos, zodat de werksier of de dienstbode de borstel nauwelijks meer vast kon houden. Geen wonder dat in het verleden op allerlei manieren werd geprobeerd deze werkplaatsen te beschutten en die bescherming vervolgens weer te verbeteren.

Een betere werkplaats was het moderne stoephok met diverse voorzieningen, zoals een waterfornuis, vatenbank en een beschutte stoep. Dan hoefde men niet zo ver te bukken om de emmers, tobben en de was te spoelen in het water van de sloot. Voor de schoonmaakwerkzaamheden was het heel praktisch om zo dichtbij heet water voorhanden te hebben.

Heet water werd ook gebruikt voor de was en het wringen (kaasmaken). In de Algemene Politie Verordening van de gemeente Ottoland van 1890 werden eisen gesteld aan de inrichting van de stookgelegenheid: "De stookplaatsen moeten zijn zonder gebreken, bersten of scheuren, die eenig gevaar voor brand kunnen verwekken en zooveel mogelijk van roet gezuiverd houden. De asch mag niet bewaard worden dan in putten op minstens 20 meter afstand van eenig gebouw, hooiberg, houtmijt, hooischelf of iets dergelijks. Bovendien zal men de haardasch voor dat men

Stoephok.

dezelve buiten brengt, behoorlijk nat moeten maken en nimmer op mestvalen mogen werpen”.

Het stoephok werd wekelijks geraagd en geveegd. De vloer werd dagelijks schoongehouden. In april kreeg het een grote schoonmaak- en onderhoudsbeurt. Soms werden de muren ‘gegeelseld’ (geel gesausd). De houten stoepen werden wekelijks geschuurd met fijn zand en zagen er daarna stralend wit uit. De stoepsloot moest ook worden schoongehouden en gebaggerd. In tijden van kroos werd een sliet als kering gebruikt. In de huidige gemeente Graafstroom waren aanzienlijk meer stoepen dan stoephokken.

Alles wat nu in de keuken of bijkeuken door machines wordt gedaan vond toen plaats op de stoep. Er werd veel tijd op de stoep of in het stoephok doorgebracht. Dagelijks werd de vaat gedaan en wekelijks de was. Maandag bracht je bijna de hele dag door op de stoep. Het programma van de was ging als

Betonnen stoep.

volgt. Eerst werd deze geweekt en daarna gestampt, geborsteld en gespoeld. Vervolgens werd de was op de bleek gelegd. En alles was handwerk. Onvoorstelbaar! Met het sop van de was werden de klompen geboend, die daarna werden geschuurd. Dinsdag werd op de stoep de gebleekte was gespoeld en op de

droogstelling te drogen gehangen. Vrijdags werd het grote stoepwerk gedaan. Zeven dagen per week en twee keer per dag werd het melkgerei schoongemaakt. In de winter, als er geen kaas werd gemaakt, was er veel minder schoon te maken. Wel waren er nog dagelijks de melkimmers, teems, doeken en de kalveremmers. Als alle koeien tegelijk droog stonden, ongeveer drie maanden, dan waren er ook geen melkimmers schoon te maken.

Het vuile melkgoed werd eerst met koud water voorgespoeld. De melkdoek of watten werden uitgeknepen boven een schoteltje voor de poes of hond. Daarna ging er heet water met soda in de emmers en bussen en vervolgens ging er een kleed over tegen het afkoelen, zodat alles goed kon ‘broeien’. Vervolgens werd alles geboend, nagespoeld in de stoepsloot en op een rek of de vatenbank gelegd om uit te druipen en te drogen. De werkster of dienstbode deed deze werkzaamheden in haar werkjurk met een wollen halve schort voor, gebreide kousen en sokken in de klompen.

Schoonmaakmiddelen waren vooral heet water met soda als ontsmettingsmiddel. Schuurzand werd gebruikt voor het schuren van kaasplanken, klompen en de houten stoepen. Meestal was er een zandhok in de buurt van de stoep of het stoephok.

Soda kocht je bij de kruidenier in een papieren zak en op het eerste gezicht was er weinig verschil met suiker... Je goot het in een oude pan of pot, klaar voor gebruik. Groene zeep kocht je ook los. Voor het dagelijks gebruik ging een gedeelte ervan in een oude klomp zonder kap. De borstel was een heel belangrijk gereedschap. Deze waren in verschillende maten en hardheid verkrijgbaar.

Dit was een algemeen beeld totdat de waterleiding zijn intrede deed. Aanvankelijk werd het ‘nieuwe’ water alleen gebruikt voor de kaasmakerij en het bereiden van het eten en drinken. Voor de was, de vaat en het melkgerei werd nog lang het water bij de stoep gebruikt. Dit veranderde langzaam.

Bijdrage : Historische Vereniging Binnenwaard.

Bronnen : Verhagen, P.: Oude Boerenerven van de Alblasserwaard, Vijfheerenlanden en omstreken, Molenaarsgraaf, 2002.
Kwartaalblad Historische Vereniging Binnenwaard, jaargang 17 nummer 2.

Foto's : Collectie Historische Vereniging Binnenwaard.

JONGERENGROEP

VAN DE BOND VAN KAASPRODUCENTEN

De oprichting van deze groep in Streefkerk vindt ruim 70 jaar geleden plaats op 21 februari 1931. Tijdens de crisjaren wordt vooral de agrarische sector door de regering zeer stiefmoederlijk behandeld. Reden voor een aantal Streefkerkse jongeren om in het zaaltje van café Stuurman bij elkaar te komen. De heer A. Nieuwpoort wijst hen op het nut en de noodzakelijkheid om zich net zoals dit met andere groepen in de maatschappij het geval is, als producenten van kaas te verenigen. Ieder der aanwezigen ziet de noodzaak hier van in en geeft zich op als lid van de "Jongerengroep van de Bond van Kaasproducenten".

Men gaat direct van start en in maart vindt de eerste werkvergadering plaats. Daar vertelt de heer C.D. de Jong het een en ander over het bemesten van grasland. Hiermee komt duidelijk de doelstelling van de jonge vereniging naar voren: het geven van voorlichting, om daarmee het agrarisch bedrijf op een hoger plan te krijgen. Naast een groot aantal lezingavonden worden ook allerlei cursussen gegeven. Deze cursussen, zoals bijvoorbeeld die over bedrijfscontrole, vinden plaats in een lokaal van de plaatselijke lagere school. Het worden drukke jaren voor de nog jonge vereniging. Al snel valt het besluit om voortaan als Jongerengroep afdeling Streefkerk en Nieuw Lekkerland verder te gaan.

Omdat de vele lezingen niet al te droog moeten zijn, valt snel het besluit om deze avonden af te sluiten met een komische film of met eigen toneelstukjes. Voor het houden van lezingen worden niet alleen gastsprekers uitgenodigd, maar stimuleert men de leden ook

om zelf een lezing te geven. Om zo een grotere liefde te kweken voor het boerenbedrijf. Daar het melken in die tijd nog handmatig gebeurde, wordt een melkcursus opgezet, waarbij men een diploma kan behalen. Zelfs vinden er melkwedstrijden plaats voor gediplomeerde melkers uit de omgeving. Met grote regelmaat worden er jaarlijks excursies gehouden. Zo brengt men een bezoek aan de kaasmarkt in Alkmaar en aan de Wieringermeer. Daar de economische crisis zich ook op het platteland steeds meer doet gevoelen, loopt de belangstelling voor de activiteiten in de vorm van cursussen en lezingen steeds verder terug. Met de mobilisatie in 1939 is de opkomst zo gering -veel jongeren

moeten onder de wapenen- dat er geen vergaderingen meer plaats vinden. Pas in 1941 komt men weer bij elkaar. Als niet politieke groepering kan men, met goedkeuring en naar de regels van de bezetter, blijven functioneren. Het blijft echter een kwijnend bestaan, want iedereen moet 's avonds voor tien uur binnen zijn en de vertoonde films zijn overspoeld met propaganda.

In oktober 1945 is er de eerste naoorlogse bijeenkomst. De viering van het 15-jarig bestaan is heel sober, wat eigen toneelstukjes, eigen muziek van banjo en mondharmonica en er wordt gedanst op muziek van een orkestje van elders. Omdat er in 1947 een fusie plaats vindt tussen de Bond van Kaasproducenten en het kaascontrolestation, wordt op 2 december van dat jaar de naam veranderd in Landbouw Jongeren Groep.

Na de Tweede Wereldoorlog gaan steeds meer jongeren de lagere landbouwschool bezoeken, waardoor het aantal cursussen

Moderne kaasbereiding.

drastisch afneemt. In de jaren vijftig wordt ook het aantal lezingen minder en er komen gezellige avonden met het karakter van een propaganda-feestavond, die druk bezocht worden. De grenzen worden verruimd. Duidelijk is dit als in de jaren zestig films en diavoorstellingen worden georganiseerd over Nieuw-Zeeland als emigratieland en Denemarken waar de modernisering van landbouw en veeteelt een hoge vlucht heeft genomen.

Wanneer na 1960 ook dames deel gaan uitmaken van de vereniging wordt er gedacht over de oprichting van een eigen toneelgroep. Steeds meer leden zijn niet meer van boeren-komaf en vanaf 1965 is er sprake van Plattelands Jongeren Groep af

gekort tot PJG afdeling Streefkerk. Als in 1976 de groep 112 leden telt, gaat ze een steeds prominenter plaats in de samenleving innemen. Ze manifesteren zich op diverse evenementen zoals braderieën, bevrijdingsdagen en Sinterklaasviering.

De vereniging groeit en bloeit en de toneelavonden trekken volle zalen. De toneelgroep breidt zijn optredens uit tot Groot-Ammers en Nieuwpoort en ook zijn er voorstellingen voor bejaarden en plattelandsvrouwen. Ook de discoavonden worden druk bezocht. In het midden van de jaren tachtig ontstaan er problemen met het organiseren van de avonden. Bij deze discoavonden komen er landelijk steeds meer ongeregelheden en hoewel hier bij de

PJG-avonden geen sprake van is, worden deze ook in Streefkerk op last van het gemeentebestuur verboden.

Begin jaren negentig wordt de belangstelling voor een groot aantal activiteiten minder en men besluit ze af te stoten. Men besluit nu voortaan verder te gaan onder de naam PJG toneel.

-
- Bijdrage : Historische Kring Nieuwpoort.
 Tekst : J. van der Oord.
 Bron : Samenvatting van het in twee afleveringen verschenen artikel in By Clockgeluy.
 Foto : Collectie Boerderij & Erf Alblaswaard-Vijfheerenlanden.

ZELFKAZENDE BOERIN

De boeren zetten vroeger de meeste melk aan de weg, waar deze wordt opgehaald door de melkwagen om naar de coöperatieve zuivelfabriek te worden gebracht. Voor een deel blijft de melk op de boerderij, om daar door de boerin tot kaas te worden verwerkt. Bij het gebruiken van de melk voor de productie van kaas wordt echte volvette boerenkaas verkregen. Helaas is een zelfkazende boerin een bijna verdwenen fenomeen.

In de zomermaanden wordt door de boerin iedere dag kaas gemaakt. Uitzonderd de zondag. Een zelfkazende boerin heeft naast de drukte van het gezin en de boerderij een tijdrovend werk te verrichten. Zij moet dan ook wel erg veel van dit werk houden, hoewel ze het zeker ook wel doet voor de extra verdienste. Door er zelf kaas van te maken, brengt de melk per liter net wat centen meer op dan bij de fabriek. Maar de arbeid van de boerin wordt niet gerekend. De zondagmelk -en wanneer alle koeien in de wei zijn en gekalfd hebben ook de avondmelk- gaat naar de fabriek, omdat er anders teveel melk voor de kaasmakerij zou zijn.

Voor het maken van één kilo kaas is tien liter melk nodig. In de wringtobbe, ook wel kaastobbe genoemd, gaat 120 liter melk. De eventuele avondmelk van de vorige dag wordt 's nachts gekoeld en tegelijk met de ochtendmelk op een stremtemperatuur van circa 29 °C gebracht. Dan gaat er stremsel bij, een product van de lebmaag van een nuchter kalf. Tegenwoordig bestaat er ook een synthetisch stremselproduct. Op iedere 100 liter melk wordt 25 gram stremsel gebruikt. Het eveneens benodigde zuursel, dat een soort yoghurtsmaak heeft, wordt zelf gemaakt.

Het stremmen van de melk duurt ongeveer 30 minuten. Daarna wordt de aangedikte massa (wrongel genaamd) door een roerinstallatie tot hele kleine stukjes gesneden. De wei wordt vervolgens van de kaas gescheiden en de wrongel wordt met heet water opgewarmd tot 32 °C. De roerinstallatie wordt voor tien à vijftien minuten opnieuw ingeschakeld en vervolgens wordt opnieuw wei afgescheiden. Dan wordt de overgebleven wrongel weer met heet water opgewarmd tot 36 °C en werkt de roerinstallatie nogmaals, nu zo'n drie à vier minuten. Hierna laat men de wrongel bezinken. Deze bezinktijd loopt uiteen van tien minuten tot driekwart uur, afhankelijk van de grootte van de kaas.

Als de bezinktijd verstreken is, doet de boerin de wrongel in de vaten, waarbij ze deze stevig aandrukt. Vervolgens pakt ze doeken, keert de vaten op de doeken en spoelt de vaten nog een keer goed schoon. De wrongel wordt in de doek verpakt en opnieuw in de vaten gedrukt.

De melk wordt in de wringtobbe gegoten.

De kazen liggen in het pekelbad.

Die doek gaat erom voor het glad maken van de kaas. Daarna verdwijnen de vaten onder de pers. Na een half uur worden ze gekeerd en gaan tevens de merken erop. Het merk, dat op de kaas wordt aangebracht, wordt verstrekt door het Rijkszuivelbureau te Den Haag. Dit bureau controleert regelmatig de kwaliteit en het navolgen van de bedrijfsvoorschriften en dergelijke.

Als de kazen onder de pers vandaan komen gaan ze een aantal dagen in een pekelbad. Hoe lang, wordt bepaald door de grootte van de kaas. Een volvette kaas moet minimaal 48% vet bevatten. De echte boerenkaas bevat vaak meer vet, van 48 tot zelfs 58%.

Als de afgescheiden wei een poosje heeft gerust, komt er een laag room aan het oppervlak te staan. Die laag wordt er afgeschapt en verzameld om te worden gekarnd. Op die manier ontstaat weiboter. Deze boter heeft een enigszins zure smaak, maar is voortreffelijk op de boterham. De geproduceerde kaas en boter wordt via de markt of direct aan particulieren verkocht.

- hr/>
- Bijdrage : Historische Vereniging West Alblasserwaard.
Tekst : P.A. Kerkwijk.
Literatuur : Zwerven door de Alblasserwaard, Uitgave Gebroeders Verloop Alblasserdam, 1975.
Foto's : Collectie Boerderij & Erf Alblasserwaard-Vijfheerenlanden.

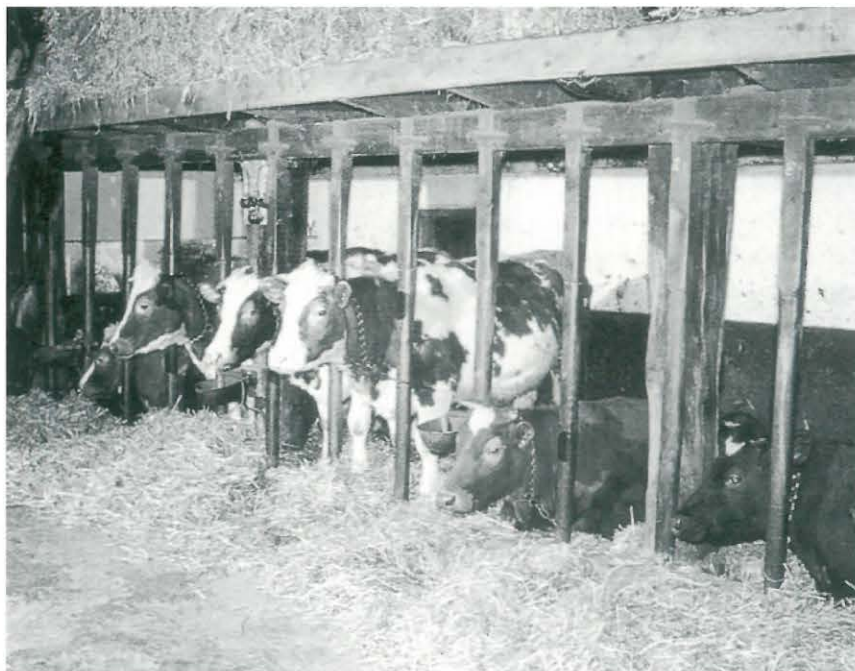
D'N HOFSTEE EN ALLES D'R VEDDER OMHÊËN

't Is Zaterdag. We bringe een leste bezoek an 't boerebedraif, waar m'n grôotvaoder en grôotmoeder rond negentienhonderd zain gaan boere, maar waarvan de oorsprong zeker vier tot vijfhonderd jaar oud is. D'r komme nou vrimdes wôdne, 't is oit de familie verkocht. 't Mêeste wâ'k vertel zel veur jullie wel ouwe koek zain.

De ontvangst gebeurt in de grôote wôdnkeuke. Vroeger was dut een stuk van d'n dêêl mit een schouw an de achterkant van de brandmuur. Hier wôdne ze tusse'n't vee op d'n dêêl. Ongeveer negentig jaar geleje is 'r een muur tusse vee en wôdn-gedêelte gekomme.

D'r zain twee bedstee's achter loike in de muur.

In de bedstee van groffie e grôotjie zit warachtig nog 't kribbechie waar 't jongste kaind in lee.

Onder 't strooi van de bedstee was een klam vochtig hol waar 't vegeve was van de beddezeëkers. Daar wiere ok de erpel bewaard. We gaan sebiet an de wandel. Mit een trappie van drie rond afgeslete stêene treje hêêlemaal in't donker komme me in 't veurhois. M'n opoe zee daar altaid: "doe je veurzichtig jochie dà je nie ga legge valle". Dut is d'n hoogste plek op d'n wôdnheuvel, waar de kèeskaomer en de opkaomer zain en een klèen slaopkaomertie dà bove de kelder leet. De opkaomer wordt bekant nooit gebruikt, allêen mit broilofte en bregaofenisse. In dà klèene slaopkaomertie kom ie, deur over 't schoin omhoog leggende kelderloik mit daarop traptreje getimmerd, omhoog te klimmen. Doe je dà loik open as een soort achteroverleggende deur, dan kin je mit een tree of vaif naor beneje de kelder in. Ik mot wel bukke as 'k 'r in loop want vroeger waore ze wâ klèen-

der. Daar staan twee gemetselde pekelpakke waar de kèes eerst een paar daoge in mos veur dat ie op de planke in de kèeskaomer kwam om jong, belege of oud te worre.

We kèerse rechtdeur naor d'n dêêl. As ie van veur naor achter kekt zie je an de rechse kant de voergeut mit achteran 't geutgat, waar naor 't waotere de stop oit ging om 't overgebleve waoter te lôôze. Bove de geut de raigboom. Daoran wiere de koeistake gebonde die achter de geut in de grond stonne. Dan een stukkie grond waar de koei op laoge, daarachter van bakstêene gemetseld de plaat mit daoachter een verdiept gedêelte dat de groep genoemd wordt.

In de muur achter de groep zitte om de twee meter groeploike om de stront naor boite te gooie en daortusse hallefronde raompies van gietaiser. Bove de koei leet d'n hooizolder en die balklaag

veurmt êen gehêel mit de gebeinte die 't dak draoge. De mêeste balleke hebbe gaote op gelijke afstanden. Dà zain ouwe meuleroei of bargroei of d'r het vroeger op een andere plek vlechtwerk in gezete. Vroeger hadde ze gien plankezolder zo as nou maor leje ze gebreje horde op de balleke. 't Achterhois bestaat oit vier gebainte. 't Tweede gebaint is 't raigebaint, daar ki je mit een voer hooi vanaf 't pad deur d'n hooideur zo tusse de veur en achterzolders in raie om daar te losse. En as alles vol was dan ginge d'r ok balleke en planke in't raigebaint zodat't ok vol mi hooi kon. Hier ki je bovenin de nok de spinnekoppe zien zitte. En 't stikt 'r van de meuzeke. An de linkse kant hé je de pomp de pinkestal en de perstal. Die pomp is 'r al lang nie meer. D'r zit nou een kraon bove de pomp-put. Maor de naam is gebleve omdat den hof

altaid in de familie gebleven is. Daarachter was de pinkestal. De pinke stonne ok an staoke en de perstal had een gemetselde verhoging as afschailing mit d'n dêêl, mit een voerbak veur haover daarbovenop en daarbove de roif. An die kant mos de stal mit de kroiwaoge oitgemist worre. Daar zitte gie loike, want anders zou ie de stront op de sticht gooie. Daarveur was 'r an de achterkant van de perstal een deur waardeur je naor boite kon raie en daar teuge de raipank op de stront bove op de misthoop kruie. Of daar de oitdrukking kroiend ais vandaon komt? Dà wark z'n èege ok omhoog.

Nou we toch boite zain gaan we glaik maor effe bouwe. Deuzen hofstee het gien barg achter 't hois maor d'r staat wel een varkeshok, een kippehok en een wigelods. Vedder staot'r an de overkant van 't pad nog een boenhok of stoephais teugen d'n

stoepsloot aangebouwd mit een stookplek waar hêet waoter wier gekookt of varkesslobber. En verschôle achter teuge 't stoephois vanaf de weg gezien 't schaithois. Vandaor ok dezelfde naam veur een bang kaind dat achter z'n moeders rokke krupf.

Dan komme me in de bogert mit allerhande soorte oud froit, zoas winterjanne, zwaindrechse wainpere, juttepere, klai pere, mispels, gouternette, zoete blommee, soikerpere, maogdepere, aochtappel, neute, krôôsies en nog veul meer. En tusse de bome staot de zeudessel in bloei. Rondom de bogerd de knoestove die veur kachelhout en geriefhout zurregde. Eên zo'n knoestof was een es die veur de steele mos diene de andere waore knotwillege. Dan zain d'r nog kniestove, waar têen om takkebosse te bainde en 't riet op 't dak mee vast te bainde vanaf komt. Rechts nost d'n bogert is een laag tot op 't slootwaoter afgegrave gedêelte, de rietgors. Daar is de grond veur de wôonheuvel onder 't veurhois vroeger afgegrave en daar komt nou 't riet veur 't dak vandaan. As we van de rietgors naor veure lope langs d'n dovesloot komme me eerst bai een legt, dà was vroeger een baggersloot. Wà stonke je sokke as ie daar in kwam mit slootjie springe. Verder naor veure komme me bai een dôdlopenden dwarssloot oit. Hier legt de schouw mit een hôt en een kloet d'r in in de schouwsloot vlakbai de stronthope die oit de loike gegooit zain. Dan kà je achteroit mit de stront deur de vaorsloot en de kwaai-naordsloot bai alle kampies land komme. D'r zain nog veul meer benaominge veur sloote. Tochtsloot, daikslot, meulesloot, giersloot, kwelsloot, bekant net zoveul as dat'r sloote zain. Je kin hier de lere zien hange, net onder 't rieten dak bove de groep-raome, oit de slag an de weskant van't hois. Tusse de schouwsloot en de groentetoin leet d'n ploishoop. De kôol staot'r al op. Nog verder naor veurne staon bessestroike, proime en krôôsies en hillemaal veuran de wifering is de groentetoin. In 't waoter is nog een stoep getimmerd en d'r staon nog wà kousemikke langs de wal. De toin is nie ont want veur de vesite kwam is t'r nog gerucht, 't schrepeltie leet'r nog. Ze zain net an 't hêene gewis want iemand roimt d'n slech en een stôotaiser op ze waore zeker bang dat'r bêeste bai 't verkampe de toin zouwe verinnwere.

We goan achter d'n hof om naor veure en komme links op 't pad oit. Hier kaike de zairaome op oit. De blainde zain d'r al jaore nie meer, maor de blaindhaoke hange nog as meulentjies an de muur. Ze zain 't straatjie net an't opgereje mit 'n rêesbezem en een veegvarke. De sticht is al geklôte en nievers zie je gras of hooi tussende kegels of biggels legge. Alles is klaor as veur d'n zondag, d'r mekeert gien fuchie an.

Daorum koiere we d'n heul over d'n daik op. Dà woord op hou nog hêel nou. Want as ie zegt ik gao over d'n daik, dan wil dà zegge dat'r over je geroddeld wordf. As ie zegt ik ga langs d'n daik dan wil dà zegge dà je erges mee loop te leure Vroeger leje

ze ok op d'n heul horde over een paar paole.

Nouw zain d'r minse zie zegge hai is d'n hort op as iemand weg is. Dan is tie dus over d'n heul hêen gelope. En as ie een hortie verder gaot, dan gao je dus naor 't volgende hois an d'n daik. Jao wai wôone in 't boitegebied allemaal an d'n dijk, kaai of sticht, of op 't durp. Je wôont in de stad en in een straat.

Koei die op den daik lope worde verbrugd of verkampt, da's 's ok zaterdags wark. De kèels die dà doen mit afgeplokke wilgetakke in d'r hand, maake zo'n leve dà je ze gunterwaid hêelemaal hore kin.

Zo vanaf d'n daik bekeke zie je goed d'n wôonheuvel twee meter bove de rest van 't land oitsteke. Dan besef ie pas dat't 'r nie altaid zo vredig baigelege het.

't Is temets taid veur rust. Opoe is al veertig jaor dôd, maor ik gao temee kwansuis een bakkie doen op d'n bank veur teuge 't hois oit de zon onder de lailinde. En as ie een hart in je mieter het, pink ie mit main een traontjie weg. Omdà al die dinge die een naam hadde nou weggebroke worde of naomlôds raake.

Woordenlijst

ouwe koek	oud nieuws
dêel	open ruimte in midden van stal
schouw	open haard
brandmuur	oudste muur in huis met schouw en rookkanaal
betingeld	wandbekleding van jute op geteerde latten tegen doorslaan van vocht
kribbechie	houten bakje waar baby in sliep
vergeve van	er vol mee zitten
beddezèekers	pisbedden
erpel	aardappels
sebiet	direct
kêerse	snel en recht op doel afgaan
raigboom	rijgboom, balk met gaten boven de nek van de koeien
koeistake	palen waar een ring om zit waar de koe mee op en neer kan
meuleroei	oude molenwiek
bargroei	oude staander van een hooiberg
perstal	paardenstal
sticht	grindpad
bouwe	rondlopen en het vee en het gewas bekijken en bespreken
barg	hooiberg
stoephois	overdekte spoelplaats aan slootkant vaak met stookplaats
schaithois	toilet met beerput / bangerik

zeudessel	paardebloem, letterlijk varkensdistel
knoestove	geknotte boom, meestal wilg, (ook es, els, eik etc.)
gerieffhout	hout voor stelen, staken, ruiters en verder gebruik
rietgors	drassig verwilderd gebied met in hoofdzaak rietbegroeiing
griebes	wildernis, rommelhoek
wôônheuvel	kunstmatige vluchtheuvel tegen hoogwater
doveslôôt	sloot die van lieverlede gedempt wordt met huisvuil
legt	lager stuk grond
schouw	vaartuig om mest, gier, vee of melkbussen te vervoeren
hôôs	grote houten schep om gier te verspreiden vauit de schouw
kloet	vaarboom om schouw voort te duwen
kwaainaordslôôt	dwarssloot gegraven tegen oprukkend onkruid (heeremoes)
lere	ladders
pluishoop	hoop modder vermengd met mest, zeer voedzaam voor koolplanten
stoep	vlonder om water te halen, of voor spoelwerk
kousemikke	wilgenhouten mik om kousen te drogen
gerucht	gewied, van onkruid ontdaan
schrepeltie	klein schoffeltje
hèène	een heining opbouwen of repareren
slecht	houten hamer om palen voor heining te slaan
stôôtaizer	grote koevoet met punt om gaten te stoten
verkampe	vee in andere wei brengen
verinnwere	vernielen, door elkaar brengen
blainde	blinden, luiken voor de ramen
opreje	opruimen, opschieten, opklaren
rèèsbezem	bezem van rijshout
veegvarke	stoffer
geklôôte	geharkt (kluiten, kluitende/kloot, gekloiterd/geklôôte)
biggels/kegels	grind
fuchie	foutje, ongerechtigheid
koiere	wandelen, kuieren
koei	koe, koeien (ev en mv)
kèèls	kerels, mannen
heuje	jagen, opjagen door heu, heu, heu te roepen
leve	lawaai, herrie

gunterwaid	ginds, ver weg
kwansuis	net doen of het echt is
lailinde	leilinde, platgesnoeide linde enkele meters voor de gevel
mieter	lichaam

Bijdrage : Stichting Streektaal Alblasserwaard-Vijfheerenlanden.

Tekst : H.J. Rijnveld.

Foto : Collectie Boerderij & Erf Alblasserwaard-Vijfheerenlanden.

VERKLARENDE WOORDENLIJST

Aardplating	Aarden standstrook in een koeienstal.
Anker	Gesmeed ijzeren stuk om constructiedelen zoals muren, balken en stijlen onderling te bevestigen en daardoor tegen uitwijken te beschermen.
Ankerbalk	Horizontale verbindingsbalk tussen de twee stijlen van een ankerbalkgebit.
Ankerbalkgebit	Twee stijlen gekoppeld door een balk, die door de stijlen heen steken en waarvan de tot een pen versmalde uiteinden daarachter zijn verankerd met één of twee wiggen.
Bakhuys	In oorsprong vanaf de 17 ^e eeuw, een bakstenen gebouwje met oven naast een boerderij, bestemd voor het bakken van brood.
Bergroede	Staander of stijl van een hooiberg (kapberg) waarlangs de kap op en neer bewogen kan worden.
Beuk	Ruimte in de lengterichting van een boerderij of schuurgebouw, gelegen tussen de stijlenrijen van de gebinten of tussen de stijlenrij en de muur.
Binnenstijlruimte	Ruimte in de middenbeuk, tussen de gebintstijlen.
Blokkeel	Horizontaal bevestigd koppelstuk aan de voet van een kaponderdeel dat de onderzijde van het spantbeen verbindt met de muurplaat.
Blokschuur	Belimmerde kapberg.
Bolkozijn	Kozijn, meestal breder dan hoog, door een middenstijl verdeeld in een venster met ruitjes en een opening met een luik.
Boenhok	Aan een sloot gelegen houten of bakstenen gebouwje bij een boerderij voor het spoelen van melkbussen e.d.
Boventas	Zie zolderas.
Brandmuur	Hoog opgetrokken binnenmuur tussen woon- en bedrijfsgedeelte om in geval van brand de snelle verplaatsing van het vuur te verhinderen.
Brandmuur	Muur, dwars in de boerderij geplaatst, waartegen de stookplaats ligt.
Console	Kraagsteen of houten kraagstuk, al dan niet geprofileerd, dat een balk bij de oplegging in het muurwerk onder steunt.
Deel	Dorsvloer, te onderscheiden in midden- en zijlansdeel en dwarsdeel.
Dekstuk	Horizontaal aangebracht dekstuk naast de schuine zijde van een tuitgevel. Ook wel schouderstuk genoemd.
Dekbalk	Horizontale verbindingsbalk, gelegen over de koppen van de stijlen van een dekbalkgebit.
Deurkalf	Dwarsregel tussen een deur en haar bovenlicht.
Donk	Plaats waar het Pleistocene zand door de veenlaag en aan de oppervlakte komt of boven het omliggende land uitsteekt.
Dordtse steen	In de omgeving van Dordrecht gemaakte baksteen, in maat vrijwel gelijk aan de ijsselsteen, maar oranje/rood van kleur.
Driebeukig	Ruimte in een boerderij, die door twee rijen stijlen in de lengte in drie delen (schepen of beuken) wordt verdeeld.
Drieschepig	Zie driebeukig.
Dubbele schouw	Twee schouwen aan weerszijden van de brandmuur, één in het voorhuis en één inde woonkeuken.
Dwarsdeel	Deel die haaks op de lengterichting van een boerderij is gelegen.
Dwarshuis	Boerderijtype, waarbij het woonhuis dwars op de lengterichting van de boerderij is uitgebouwd, waardoor in ieder geval de nok (en eventueel het grondplan) een L- of een T-vorm krijgt.
Empirevenster	Raamverdeling in Franse stijl begin 19 ^e eeuw waarvan de verticale middenroede breder uitgevoerd is dan de horizontale dwarsroede.
Engelenvenster	Driedelig venster in de topgevel van een boerderij in de vorm van een drieluik en met vaak een spitsbogige afsluiting.
Friese stal	Stallingwijze, waarbij twee koeien in een stalbox staan, tussen schotten en met de koppen naar de muur gewend.
Fundament	Gemetselde grondvesten onder een huis, al of niet onderheid, die het gebouw dragen.
Gebint	Samenstel van een bint -balk- met twee vrijstaande stijlen en bijbehorende hoekverstijvingen.
Gebintplaat	Plaat, doorlopend over de toppen van de gebintstijlen ten behoeve van het langsverband, ook wel worm of draagbalk genoemd.
Getorst	Spiraalvormig gedraaid of gewrongen.
Geut	Zijbeuk, ruimte naast het voorhuis, gebruikt als spoelkamer.
Gewelf	Gebogen overspannende metselwerkconstructie welke een kelderruimte overspant.
Gootlijst	Geprofileerd boeiiboord van een dakgoot, veelal van een lijstgevel.
Gording	Houten ligger die het dak in langsricting draagt.
Groep of grup	Goot in de stal achter de koeien waarin mest en gier worden opgevangen.
Grondtas	Ruimte voor het opslaan van hooi op de begane grond, dit in tegenstelling tot het bergen van hooi op een zolder.
Grondlastype	Vorm van het hallehuis, waarbij het hooi in de schuur op de grond wordt opgelast.
Grupstal	Stal waarin de uitwerpselen van het vee worden opgevangen in een grup of goot.
Hallehuis	Van Friesland tot Limburg, in vele hoedanigheden voorkomend boerderijtype, gekenmerkt door de toepassing van twee rijen gebintstijlen (ankerbalkgebiten), waardoor een brede, driebeukige opzet ontstaat: een brede middenbeuk en twee smallere zijbeuken. Het hallehuis heeft lage zijgevels en ver aflopende dakvlakken.
Hilde	De zolder boven de stal in een zijbeuk van een hallehuis.
Hoge stal	Koeienstal op zodanige verhoging van aarde, tussen keermuren, dat de koeien bij een watersnood op het drage lijven. Ook wel waterstal genoemd.
Hollandse stal	Stallingwijze, waarbij het vee met de koppen naar een centrale voergang of deel staat gekeerd. Stalstaken en een voergoot begrenzen de koestanden aan de voorzijde.
Hooiberg	Vrijstaande, open hooitas met vier tot zes bergroeden, waarlangs een kap op en neer kan bewegen.
Horden	Van wilgentenen gevlochten matten, gebruikt als windschermen, vloeren voor hooizolders, hekwerk en dergelijke.
Huisterp	Kunstmatig verhoogde woonplaats, in Holland spreekt men niet van een terp, maar van een woonheuvel. Ook wel woonwerf genoemd.
Ijsselsteen	Kleine gele baksteen. Geproduceerd vanaf de vijftiende eeuw in steenfabrieken langs de Hollandse IJssel. Niet goed doorbakken stenen zijn roodachtig en zeer sterk verhitte exemplaren verkleuren van geelgroen tot donkergrijs. Het formaat was oorspronkelijk 18 x 9 x 4.5 cm. De drieling is iets platter, 18 x 8.75 x 4.25 cm.
Kaaskamer	Ruimte waar de kazen werden opgeslagen om te rijpen.
Kadastrale minuut	De eerste opname van de percelen en aanwezige opstallen door het kadaster, vervaardigd in het begin van de 19 ^e eeuw.
Kameeldak	Populaire naam van een boerderijdak, waarbij de nok van het schuurdak hoger ligt dan de nok van het dak van het woongedeelte en waarbij het hoogteverschil in een vloeiende lijn wordt overbrugd.
Kameelrug	Glooiende overgang van de noklijn tussen het voorhuis en het hogere bedrijfsgedeelte.

Kapberg	Vrijstaande, open tas met vier tot zes bergroeden, waarlangs een kap op en neer kan bewegen.
Kapelhuis	Steekkap in de zijgevel van de boerderij waaronder de hooideuren geplaatst zijn.
Kavel	Perceel omgeven door sloten; zo'n perceel van een strokenverkaveling werd ook wel een weer genoemd.
Klezoor	Steen van een baksteenmetsellaag, waarvan driekwart is afgeslagen. Van een drieklezoor is één kwart van de lengte afgeslagen.
Klokgevel	Gevel waarvan de top gevormd wordt door een klokvormige afdekking in baksteenvorm.
Kloosterkozijn	Kozijn, smal en door een middendorpel in tweeën verdeeld. Het bovenste deel is het lichtvenster met ruitjes en het onderste deel is een luchtvenster met een luik.
Knieboom	Verhoogde rand in een koeienstal, waartegen de koestaken staan, oorspronkelijk van hout, later een bakstenen rollaag waartegen de voergoot werd aangebracht. Op waterzolders ontbreekt de drinkgoot zodat daar de knieboom een houten balk met gaten was. In deze gaten stak men de koestaken.
Koestaken	Houten stijlen waaraan de koeien zijn vastgebonden.
Kop	Korte kant van een baksteen.
Korbeel	(Kromme) schoor, als hoekverstijvend element ter versteviging aangebracht, tussen een horizontale spantbalk en een verticale spannpoot (stijl) van een houtconstructie, of tussen een horizontale balk en een been van een kopsant (ook wel karbeel).
Kruipad	Looppad achter de groep evenwijdig aan de koestal waarover de mest uit de stal gekruid wordt.
Kruisgewelf	Samenstelling van vier kappen, zijnde de afgesneden delen van twee elkaar kruisende, gelijkvormige tongewelven. De krachten worden afgeleid naar de hoekpunten.
Kruiskozijn	Kozijn, door een middendorpel in vieren verdeeld. Het bovenste twee vensters hebben ruitjes en de onderste twee hebben luiken.
Krukhuis	Boerderij van het hallehuistype, waarbij het woonhuis dwars op de lengterichting van de boerderij naar één kant is uitgebouwd (veelal t.b.v. een grote kaaskelder / opkamer), waardoor in ieder geval de nok (en eventueel het grondplan) een L-vorm krijgt.
Langhuisboerderij	Boerderij van het hallehuistype, waarbij woon- en bedrijfsgebouwen onder een doorlopend dak liggen.
Langsdeel	Deel die in de lengterichting van een boerderij of vrijstaand schuurgebouw is gelegen.
Ligboxenstal	In de jaren zeventig geïntroduceerde, uniforme stalvorm, waarin de koeien los rondlopen en waarbij het melken door diverse systemen sterk vereenvoudigd kan worden. Naar vormgeving en bouwmaterialen vertonen de ligboxenstallen geen streekgebonden karakteristieken.
Luik	Houten schot of paneel waarmee een vensteropening geheel of gedeeltelijk kan worden afgesloten.
Melkkelder of -kamer	Waarin de melk kan worden weggezet om af te koelen en op te romen.
Middelmuur	Afscheiding tussen woon- en bedrijfsgebouwen.
Middenbeuk	Ruimte tussen de twee rijen gebintstijlen.
Middenlangsdeel	Deel die in de lengterichting in de middenbeuk van een hallehuisboerderij is gelegen.
Mijt	Zorgvuldig opgestapelde hoop hooi, stro, ongedorst graan, vlas, riet enzovoort, bestemd om geruime tijd te blijven staan. Niet te verwarren met hooiberg.
Moer- en kinderbinten	Constructie van hoofdbalken (moerbint) met haaks hier overheen dunnere balken (kinderbinten).
Morgen	Oude landmaat, variërend per streek. Zoveel land als in een morgen kon worden geploegd. 1 Morgen komt overeen met ongeveer 0.86 hectare.
Muuranker	IJzeren anker dat het muurwerk aan een balklaag koppelt.
Muurplaat	Plaat op stenen muur dienende als voetplaat voor sporen.
Nok	De horizontale balk aan de bovenzijde van twee dakvlakken.
Ontlastingsboog	Boog gemetseld in een muur boven een venster- of deuropening om het bovenliggende metselwerk te dragen.
Opkamer	Kamer die zich boven een kelder bevindt, in het bijzonder boven een melkkelder.
Overstek	Horizontale voorsprong van een bouwdeel (bijvoorbeeld een verdieping) ten opzichte van het eronder gelegen.
Oxidatie	Door onttrekking van water aan het veen reageert het veen met de lucht (zuurstof). Door de oxidatie verliest het veen een deel van zijn volume.
Pakking, Pakwerk	Constructie van balken en rijshout dat bij overstromingsgevaar tegen een gevel bevestigd werd, zodat de gevel minder te lijden zou hebben van de golfslag.
Peerkraalprofiel	Gotisch profiel van peervormige doorsnede met sterk in- en uitwenkende contour.
Pekelbak	Houten of gemetselde bak waarin de kazen in zout water liggen. Hierdoor vormt zich een korst om de kaas.
Plaat	Horizontaal toegepast element waarvan de breedte groter is dan de hoogte, meestal in de lengterichting van het gebouw.
Plating	Stalhout waarop de koeien met de achterpoten stonden. Later bestond de plating uit een gemetselde rollaag.
Plaveisel	Bestroting bestaande uit tegels, plavuizen, e.d.
Pleistoceen	Oudste tijdvak van het Quartair waarin de temperatuur sterk daalde en in de Rijndelta een dikke laag zand werd afgezet.
Poer	In doorsnede vierkante bakstenen voet, naar de fundering toe verbreedend, waarop een gebintstijl rust.
Poldekselen	Overnaads beschieten van houten delen. De horizontale delen liggen op de wijze van dakpannen om inwateren te voorkomen.
Polstal	Een tot meer dan een meter diepte uitgegraven stal, waarin het vee op de eigen mest stond. Om de mesthoeveelheid te vergroten en het vee een enigszins schoon ligbed te bieden, werd er regelmatig strooisel ingebracht (stro, bladeren; vaak heideplaggen).
Rollaag	Aantal gemetselde stenen op hun kant, b.v. als afdekking van de topgevel, of boven een venster.
Rondboogfries	Horizontale band bestaande uit rondboogjes om een muurvlak aan de bovenzijde visueel te begrenzen.
Rijgboom	Houten plank met gaten. Door middel van een touw door de gaten worden de koestaken met de plank verbonden (geregen). De rijgboom zit op schofthoogte. Ook wel schofboom genoemd.
Rijgebint	Gebint direct achter de hooideuren in de zijgevel van een dwarsdeelboerderij. Door het wegnemen van de balken uit het rijgebint, kon een hooiwagen naar binnen rijden om te lossen.
Saksische boerderij	Oude benaming voor hallehuisboerderijen, stammende uit de tijd dat men aannam dat binnendringende volksslammen hun eigen bouwwijze hadden meegebracht.
Schaapskooi	Vrijstaande of aan de boerderij aangebouwde of ingebouwde stalruimte die dienst deed als nachtverblijf voor de schaapskudde. Vroeger, ten behoeve van de mestvergaring, veelal als polstal uitgevoerd.
Schaargebint	Kopsant met rechte benen (schuingeplaatste houten) die niet tot in de nok doorlopen, dienende om het dak meer steunpunten te geven.

Schelf	Zorgvuldig opgestapelde hoop hooi, stro, ongedorst graan, vlas of riet enzovoort, bestemd om geruime tijd te blijven staan. Ook: hooi- of strozolder boven stal of schuur.
Schoffboom	Zie rijgboom.
Schoor	Hoekverstijvend element.
Schuur	Afzonderlijk op het erf staand, of met andere bedrijfsonderdelen verbonden deel van een boerderij, met ruimte voor oogstberging (tas) en voor een dorsvloer en eventueel voor een stal.
Secundair	Hergebruikt bouw materiaal; voor de tweede maal verwerkt.
Sleutelstuk	Langwerpig plat stuk hout, veelal met een profiel, geplaatst onder een balk, teneinde de draagkracht van de balk te vergroten.
Slieten	Meestal rondhouten balken, veelal van essenhakhout, liggende over de horizontale balken van twee of meer opeenvolgende gebinten, dienende voor het oplossen van de oogst. Ook is er vaak een slietenzolderijtje boven de koeienstal.
Slietenzolder	Zolder van losse stammetjes boven de middenbeuk van een hallehuis of driebeukige oogtschuur, waarbij de slieten op de ankerbalken rusten.
Spantbalk	Horizontale balk of bint in kapgebinde of spant.
Spantbeen	Schuinstaande stijl aan de linker en rechterzijde van de spantconstructie.
Spar	Houten balk die het dakvlak ondersteunt. Zie ook bij spoor.
Spiltrap	Wenteltrap waarvan de treden aan het ene einde in een spil opgesloten zijn en aan de andere zijde in een boom (brede houten plank) of in een muur.
Spoelruimte	Plaats waar de kaas of boler gemaakt wordt en het vaatwerk gewassen.
Spoor	Houten deel, been of poot aangebracht in de richting van voet naar nok van een dakkap om (hier) het riet te dragen, en rustend op de muurplaat. Zie ook bij spar.
Stal	Gedeelte van de boerderij waar de koeien gestald waren. Ook: standplaats van de koeien.
Stalpalen	Verticale palen als voorste begrenzing van de stal van een hallehuis, waaraan de koeien staan vastgebonden.
Steekkap	Kap dwars op het dakvlak.
Steektrap	Rechtopgaande trap met rechte bomen.
Strek	Lange kant van een baksteen. Ook: horizontale ontlastingsconstructie boven een muuropening in het metselwerk teneinde het bovenliggende muurwerk te dragen. Hierbij lopen de stenen in een waaiervorm uiteen.
Strijkbalk	Horizontale balk tegen de stijlen van een gebint bevestigd, dienende voor het dragen van de hooiopslag. Ook: laatste balk van een balklaag tegen een gevel die een kleiner formaat heeft dan de overige balken.
Strijkbint	Laatste gebint tegen een gevel.
Tas	Plaats voor de berging van oogstproducten: ook "vak" genoemd.
T-huis	Boerderij van het hallehuis type, waarbij het woonhuis dwars op de lengterichting van de boerderij naar twee kanten is uitgebouwd, waardoor de nok (en eventueel het grondplan) een T-vorm krijgt.
Trapgevel	Topgevel waarbij de schuine zijden opklimmend, trapvormig gebroken zijn.
Travee	Ruimte (vak) tussen twee gebinten, in de lengterichting van een boerderij of schuurgebouw.
Til	Zolder boven de stal.
Tongewelf	Overdekkende constructie van steen, waarvan de verticale doorsnede boogvormig is.
Toog	Boog.
Torderen	Ook wel torsen genoemd. Wringen van een ijzeren staaf.
Tuitgevel	Puntachtige gevel, waarbij de top eindigt in smal rechthoekig metselwerk al of niet afgedekt met een natuurstenen plaat of plavuizen.
Vak	Ruimte tussen twee gebinten, in de lengterichting van een boerderij of schuurgebouw.
Vliet	Gegraven afwateringskanaal dat evenwijdig aan de strokenverkeveling loopt.
Vloeddeur	Hoog in de gevel geplaatste deur, toegangsdeur tot een hooggeplaatste kamer die als schuilplaats bij hoogwater kon dienen. Door de vloeddeur kon men bij overstromingen vanaf een vaartuig in het huis komen.
Vloedstoep	Stoep, gelegen vóór de hooggeplaatste vloeddeur in de voorgevel.
Voerdeeltype	Vorm van het hallehuis voor het veehouderijbedrijf, waarbij het vee in de stallen in de zijbeuken vanaf de brede deel gevoerd wordt.
Voergangtype	Vorm van het hallehuis voor het veehouderijbedrijf met een smalle voergang, waarbij de ankerbalkgebinten zijn vervangen door in de gevels opgelegde balken.
Waterzolder	Zolder, meestal tussen twee gebinten direct achter de brandmuur, waarop bij overstromingsgevaar de koeien gestald worden.
Wetering	Gegraven afwateringskanaal dat loodrecht op de strokenverkeveling loopt.
Windband	Schoor in de lengterichting tussen stijl of been en plaat.
Windverband	Constructie van hoekverstijvende elementen die de beweging van de houten draagconstructie in langsrichting moet verhinderen.
Windveren	Veelal van decoratief snijwerk voorziene planken langs de zijden van een rieten of pannendak, ter afdekking van de voorrand.
Wolfdak	Zadeldak met afgeschuinde eindén boven de kopgevels.
Wolfseind	Driehoekig dakvlakje boven een kopgevel.
Woonboerderij	In de moderne betekenis een buiten bedrijf geraakte boerderij die voor tijdelijke of permanente bewoning is ingericht.
Worm	Draagbalk in een kapconstructie in de lengterichting van het dak onder de daksporen aangebracht, ook wel wurm of fliering genoemd. Zie gebintplaat.
Wormplaat	Zie gebintplaat.
Wringhok	Zie spoelruimte.
Zadeldak	Hierbij is de nok in de lengterichting van het huis gebouwd waarbij de twee dakvlakken aansluitend op de nok een driehoek vormen. Het dak bestaat uit twee tegen elkaar geplaatste hellende vlakken.
Zijbeuk	Ruimte tussen zijgevel en gebintstijlen.
Zolderbalk	Zolderbalklaag waarop het vloerhout aangebracht wordt t.b.v. de zolderruimte.
Zolderfas	Ruimte voor het opstaan van hooi op zolder.
Zomerstal	Schoongemaakte, geverfde en van pronkvoorwerpen voorziene koeienstal, gedeeltelijk voor zomerwoning ingericht. Thans bijna geheel verdwenen.

Deze uitgave is financieel mogelijk gemaakt door

Rabobank Sliedrecht-Graafstroom
Rabobank Giessenlanden

Stichting Uitvoering Landschapsplan